

Na osnovu člana 30. Zakona o komorama zdravstvenih radnika ("Službeni glasnik RS", broj 107/05),

Skupština Farmaceutске komore Srbije na sednici održanoj 21. decembra 2006. godine donela je

ETIČKI KODEKS FARMACEUTA SRBIJE

Kodeks je objavljen u "Službenom glasniku RS", br. 6/2007 od 19.1.2007. godine.

UVOD

Zakoni i etika zdravstvene zaštite u znatnoj meri se poklapaju, budući da ponašanje zdravstvenih radnika treba da odražava brigu za dobrobit, dostojanstvo i zdravlje svakog čoveka kao i pravo čoveka na samoopredeljenje. Farmaceuti su dužni da doprinesu poboljšanju nivoa zdravstvene zaštite, obavljajući svoje profesionalne zadatke u skladu sa zakonskim propisima vezanim za izradu, izdavanje i snabdevanje lekovima i medicinskim sredstvima (farmaceutski proizvodi). Polazeći od činjenice da njihov rad direktno utiče na ljudski život i zdravlje, farmaceuti su u obavezi da konstantno ulažu napore u cilju usavršavanja i primene najnovijih saznanja i dostignuća na polju farmaceutskih i medicinskih nauka. Farmaceuti snose odgovornost za obavljanje svojih dužnosti kao stručnjaci koji su ovlašćeni za širok spektar farmaceutske zdravstvene delatnosti, te učestvuju u edukativnim kampanjama za očuvanje zdravlja, poboljšanja i održavanja kvaliteta života. U obavljanju svog poziva farmaceuti su samostalni i nezavisni, a za svoj rad odgovorni su pred samim sobom, svojom profesijom i društvom.

Etički kodeks farmaceuta Srbije (u daljem tekstu: Kodeks) je obavezujući za sve farmaceute koji rade na neposrednim poslovima zdravstvene zaštite obavljajući farmaceutsku zdravstvenu delatnost, odnosno za sve članove Farmaceutске komore Srbije (u daljem tekstu: Komora). Ovaj kodeks promovise principe profesionalne etike radi uspostavljanja etičkog ponašanja članova FKS u obavljanju poslova farmaceutske zdravstvene delatnosti.

Strukturu Kodeksa čini sledeće:

Principi - čine temelj Kodeksa i obuhvataju iskazane moralne principe, fundamentalna moralna načela i moralne vrednosti koji su primenljivi u zdravstvu, a radi uspostavljanja etičkog ponašanja članova Komore.

Dužnosti - detaljnije upućuju farmaceute u standarde profesionalnog ponašanja koje oni moraju da prihvate i poštuju u obavljanju profesije zdravstvenog radnika.

PRVI PRINCIP

Farmaceut postavlja zdravlje, sigurnost i dobrobit pacijenta u centar svoje profesionalne pažnje

Dužnosti

1.1. Farmaceut poseduje naročito znanje i stručnost o lekovima i medicinskim sredstvima, te se od njega očekuje da primeni svoje znanje i stručnost za dobrobit svojih pacijenata. Farmaceut obezbeđuje farmaceutske proizvode koji su neškodljivi, delotvorni i odgovarajućeg kvaliteta, a koji se koriste u sprečavanju ili lečenju bolesti, ublažavanju simptoma bolesti, poremećaja i tegoba, kao i dijagnostikovanju oboljenja.

1.2. Kada proceni da je to u interesu pacijenta, farmaceut je dužan da pravovremeno uputi pacijenta kod najmerodavnijeg zdravstvenog stručnjaka poštujući princip autonomije pacijenta, kao i princip *primum non nocere*.

1.3. Farmaceut je dužan da u granicama svoje stručne osposobljenosti spreči nepravilno lečenje pacijenta, kada proceni da je to u interesu zdravlja pacijenta i da se o ovome konsultuje sa lekarom (posebno kod lekova i medicinskih sredstava koji se izdaju na recept).

DRUGI PRINCIP

Farmaceut izgrađuje profesionalni odnos sa svakim pacijentom

Dužnosti

2.1. Farmaceut ima moralnu obavezu da se prema svim korisnicima zdravstvenih usluga kojima je potrebna njegova pomoć odnosi sa istim osećajem odgovornosti i razumevanja. To znači da u granicama humanosti njegova predanost svim pacijentima mora biti jednaka.

2.2. Saradnja između farmaceuta i pacijenta je sporazumna, što znači da farmaceut pomaže pacijentima da naprave pravi izbor ali i da nastoji da uključi svoje pacijente u donošenje odluka po pitanju sopstvenog zdravlja i/ili lečenja bolesti. Pošto pacijent ne može sam da proceni kvalitet usluga koje farmaceut pruža, farmaceut mora da nastoji da izgradi odnos poverenja kao i da pridobijeno poverenje pacijenta održava i produbljuje.

2.3. Farmaceut se angažuje u obezbeđivanju farmaceutske zdravstvene zaštite za svakog pojedinca, bez obzira na rasu, pol, etničko poreklo, veru, socijalni i bračni status, seksualno opredeljenje, političku orijentaciju, starosno i zdravstveno stanje, kao i na svoj lični stav prema pojedincu ili njegovoj porodici.

TREĆI PRINCIP

Farmaceut uvažava integritet, potrebe pacijenta i njegovo dostojanstvo

Dužnosti

3.1. Farmaceut poštuje dostojanstvo i život čoveka, od samog početka.

3.2. Farmaceut uvažava zdravstvene potrebe pacijenta i bez razlike prihvata pacijenta sa smanjenim sposobnostima i nastoji da ga uključi, koliko je to moguće, u proces donošenja odluka po pitanju njegovog lečenja i/ili terapije.

ČETVRTI PRINCIP

Farmaceut poštuje pravo poverljivosti i privatnosti u zdravstvu

Dužnosti

4.1. Farmaceut mora da zadrži u tajnosti sve informacije u vezi sa pojedincem dobijene tokom obavljanja farmaceutske zdravstvene delatnosti, jer se ove informacije smatraju stručnom, odnosno profesionalnom tajnom. Pored ličnih podataka o pojedincu, profesionalna tajna zdravstvenih radnika podrazumeva: istoriju bolesti, rezultate laboratorijskih analiza, propisane lekove i/ili medicinska sredstva. Obaveza čuvanja profesionalne tajne zdravstvenih radnika odnosi se na farmaceute i ostalo osoblje u apoteci koje u toku obavljanja svojih aktivnosti dođe do poverljivih informacija. Stoga farmaceut ima moralnu obavezu da na svaki način smanji rizik od neovlašćenog ili nepotrebnog pristupa poverljivim podacima (kodiranje podataka u kompjuteru i sl.).

4.2. Odgovorni farmaceut u zdravstvenoj ustanovi (bolnici, klinici i/ili apoteci) mora da osigura da svako ko ima pristup poverljivim informacijama bude svestan potrebe poštovanja tih poverljivih informacija.

4.3. Poverljiva informacija se otkriva isključivo u slučajevima:

- kada pacijent ponudi svoj pristanak (ili taj pristanak ponudi pacijentov zastupnik, roditelj pacijenta, staratelj ili negovatelj ukoliko je pacijent u besvesnom stanju, sa oštećenjem mozga, dementan ili mentalno bolestan),
- kada zakon zahteva,
- kada otkrivanje informacija ide u svrhu medicinskog istraživanja,
- kada informaciju treba podeliti sa drugim zdravstvenim radnicima koji učestvuju u lečenju pacijenta, i
- kada bi neotkrivanje informacija stavilo pacijenta ili druge osobe u veliku opasnost.

U slučaju sprečavanja ozbiljnih povreda ili narušavanja zdravlja pacijenta, treće strane ili zdravlja društva u celini, količina informacija i broj onih kojima se one otkrivaju trebalo bi da budu ograničeni na najneophodniji broj.

4.4. Farmaceut bi trebalo da vodi računa da informacije o uslugama koje se obezbeđuju adolescentima ne bi uvek trebalo otkrivati njihovim roditeljima, kada je to dugoročno gledano u vezi sa održavanjem uspostavljenog poverenja između farmaceuta i adolescenata.

4.5. Informacije u vezi sa navikom propisivanja lekova nekog lekara i/ili u vezi sa radom samog lekara, takođe se smatraju poverljivim, te je farmaceut u obavezi da uvažava pravo lekara na poverljivost u ovom smislu.

PETI PRINCIP

Farmaceut poštuje prava pacijenata na dobijanje odgovarajuće farmaceutske zdravstvene zaštite i omogućava ispunjenje ovih prava

Dužnosti

5.1. Farmaceut je moralno odgovoran da informiše pacijente o dostupnosti farmaceutske zdravstvene zaštite, pružajući svojim pacijentima na prijemčiv i razumljiv način precizne i jasne informacije utemeljene na naučnim saznanjima. Farmaceut koji se, vođen svojom savesti, protivi obezbeđivanju pojedinih farmaceutskih usluga i/ili izdavanju određenih farmaceutskih proizvoda, mora da bude spreman da obrazloži razloge svog moralnog protivljenja svom pretpostavljenom, a nikako pacijentu.

5.2. Farmaceut se može pozvati na svoj lični moralni stav samo ako time ne dovodi u opasnost zdravlje i život pacijenta. U slučaju moralnog neslaganja farmaceut je dužan da obezbedi kontinuitet farmaceutske zdravstvene delatnosti, te da uputi pacijenta kod drugog farmaceuta ili u drugu zdravstvenu ustanovu.

5.3. Farmaceut ne sme da napusti radno mesto dok ne dobije zamenu.

5.4. U slučajevima obustave rada, zatvaranja ili preseljenja zdravstvene ustanove, poslovnih transakcija, prirodnih nepogoda i katastrofa farmaceut je dužan da obezbedi kontinuiranu farmaceutsku zaštitu pacijenata.

5.5. U slučaju prekida kontinuiteta usluga, kada se medicinske baze podataka o pacijentima upućuju u drugu zdravstvenu ustanovu, pacijent mora biti informisan i mora dati svoju usmenu saglasnost.

ŠESTI PRINCIP

Farmaceut pruža stručne savete i preporuke u profesionalnom radu uvažavajući etičke principe autonomije i informisane saglasnosti

Dužnosti

6.1. Farmaceut mora poštovati autonomiju pacijenta, odnosno slobodu pacijentovog izbora kao neotuđivo pravo pacijenta u svim situacijama koje uključuju pružanje zdravstvene zaštite, ako se radi o pacijentu koji je zakonski, fizički i psihički kompetentan da samostalno odlučuje. Farmaceut poštuje pravo pacijenta da odabere i/ili promeni zdravstvenu ustanovu ili zdravstvenog radnika (farmaceuta).

6.2. U profesionalnom radu prilikom izdavanja lekova na recept i/ili bez recepta, izdavanja terapijskih paralela i odabira medicinskih sredstava farmaceut uvek nastoji da pruži savet i neophodne informacije o leku (doziranje, mogući neželjeni efekti, interakcije sa drugim lekovima i/ili hranom, način čuvanja leka i drugo), kao i da proveri da li je ove informacije pacijent razumeo i zapamtio. Čak i u slučaju da pacijent odbije predloženi savet, lek ili medicinsko sredstvo, farmaceut ima moralnu obavezu da sa puno takta i strpljenja pokuša da objasni pacijentu posledice takve odluke i da predloži alternativnu zamenu. Pošto je farmaceutu dobrobit i zdravlje pacijenta prva i osnovna briga, na svaku kritiku ili negodovanje pacijenta farmaceut neće reagovati, osim ako mu njegovo stručno znanje i ljudsko dostojanstvo ne nalažu da spreči nepravilno lečenje.

6.3. Farmaceut poštuje odluku dobro informisanog pacijenta, koji samostalno i svesno odluči da odbije lečenje ili zdravstvene usluge, samo ukoliko pacijent svojom odlukom ne ugrožava zdravlje svoje porodice, okoline ili treće strane. Posledice takve odluke farmaceut mora pacijentu pažljivo da objasni.

6.4. Farmaceut ima obavezu da prepozna situacije kada je pacijentovo samolečenje neprikladno i da ga pravovremeno uputi da potraži stručno mišljenje lekara.

6.5. Pošto je farmaceut lično odgovoran za izdavanje farmaceutskih proizvoda bez recepta, u slučaju opravdane sumnje da će osoba (pacijent) upotrebiti farmaceutski proizvod na način koji će štetiti njenom zdravlju ili kojim će dovesti u opasnost svoj život i/ili zdravlje drugih ljudi, farmaceut je dužan da takvoj osobi uskrati izdavanje proizvoda koji se izdaju bez lekarskog recepta.

SEDMI PRINCIP

Farmaceut poštuje zakonske propise, pridržava se visokih profesionalnih standarda i ističe dostojanstvo i časnost svog poziva

Dužnosti

7.1. Farmaceut poštuje zakone, propise, standarde i profesionalni kodeks, kako u teoriji tako i u praksi. Farmaceut se neće angažovati u delatnostima bilo koje vrste koje bi diskreditovale profesiju ili ugrozile poverenje javnosti u farmaceutsku profesiju. Obavljajući svoju delatnost, farmaceut mora čuvati i interes zdravstvene ustanove u kojoj radi, ukoliko time ne dovodi u opasnost zdravlje i život pacijenta.

7.2. Farmaceut ne sme da radi u uslovima koji ograničavaju njegovu slobodu u donošenju profesionalnog suda ili dovode u pitanje kvalitet profesionalne usluge.

7.3. Farmaceut ne sklapa poslovne aranžmane sa lekarima koji bi mogli da ugroze nezavisnost lekara u donošenju odluka prilikom propisivanja lekova ili da ugroze pravo pacijenta na izbor farmaceutske ustanove.

7.4. I u privatnom životu farmaceut mora čuvati dostojanstvo svog poziva i stoga mora izbegavati ponašanje i radnje koje bi nanele štetu njegovom ličnom ugledu i integritetu, a time i ugledu farmaceutske struke i zdravstvene struke u celini.

OSMI PRINCIP

Farmaceut kontinuirano nastoji da obogati svoje znanje i nivo stručne osposobljenosti

Dužnosti

8.1. Farmaceut je po zakonu dužan da zna da pomogne pacijentu, pa iz toga proizilazi njegova etička obaveza da stalno uči i prati stručnu literaturu usavršavajući svoje stručne sposobnosti. U profesionalnom radu farmaceut uvek nastoji da ostvari i održi visok nivo kompetentnosti. Farmaceut preuzima odgovornost kontinuirane procene i poboljšanja svoje stručne osposobljenosti kako bi mogao da pruži što više u pogledu obezbeđivanja adekvatne usluge pacijentu.

8.2. Farmaceut se angažuje u osposobljavanju i edukaciji budućih farmaceuta. Kao što postoji obaveza stalnog stručnog usavršavanja, tako postoji i moralna obaveza da se vlastito znanje prenosi na druge, manje iskusne kolege i kolege iz drugih zdravstvenih struka.

8.3. Svojim ličnim primerom u radu i ponašanju iskusan farmaceut mora biti uzor mlađem, manje iskusnom kolegi.

DEVETI PRINCIP

Farmaceut saraduje sa svojim kolegama i drugim zdravstvenim radnicima u cilju postizanja maksimalnih rezultata u obavljanju farmaceutske zdravstvene delatnosti

Dužnosti

9.1. Farmaceut uvažava kvalitete i stručnost svojih kolega i ostalih zdravstvenih radnika i prema svima se odnosi časno, pošteno i kolegijalno. Nijednim svojim činjenjem, nečinjenjem ili rečju farmaceut ne sme naneti direktnu ili indirektnu moralnu, stručnu ili materijalnu štetu svom kolegi farmaceutu ili drugom zdravstvenom radniku. Imajući u vidu pravo na diskreciju, farmaceut konsultuje svoje kolege ili druge zdravstvene stručnjake u interesu pacijenta. Ukoliko je potrebno,

farmaceut upućuje svoje pacijente drugim zdravstvenim stručnjacima, izgrađujući sa njima profesionalni odnos i nastojeći da izađe u susret potrebama pacijenata.

9.2. Farmaceut osuđuje svako nekompetentno ili neetičko ponašanje zdravstvenog radnika, a naročito ako takvo ponašanje ima za posledicu povredu prava i ličnosti pacijenta.

DESETI PRINCIP

Farmaceut doprinosi sistemu zdravstvene zaštite i izlazi u susret potrebama društva

Dužnosti

10.1. Farmaceut podržava pozitivne promene u sistemu zdravstvene zaštite aktivnim doprinosom i učešćem u razvoju i modifikovanju sistema zdravstvenog osiguranja. Farmaceut podržava sve terapije koje su bezbedne i efikasne i učestvuje u programima za edukaciju građana u oblasti zdravstvene zaštite.

10.2. Farmaceut se zalaže za racionalno trošenje sredstava zdravstvene zaštite.

10.3. Farmaceut prihvata odgovornost da sarađuje sa svojim kolegama i drugim zdravstvenim radnicima, kao i sa institucijama od javnog značaja i grupama koje zastupaju prava pacijenata, kako bi promovisali bezbednu i efikasnu zdravstvenu zaštitu.

10.4. Farmaceut podržava ekološke časopise vezane za farmaciju promovišući bezbedno uništavanje lekova i medicinskih sredstava.

JEDANAESTI PRINCIP

Farmaceut aktivno učestvuje u ispitivanjima lekova i medicinskih sredstava

Dužnosti

11.1. Farmaceut je dužan da u granicama svoje stručne osposobljenosti podržava razvoj nauke podupirući u svakoj prilici naučnoistraživačke projekte. Farmaceut uključen u biomedicinska istraživanja (klinička ispitivanja lekova) treba da poznaje i poštuje zahteve etičkih komiteta, koji su konstituisani na propisan način, kao i međunarodne etičke smernice i uputstva za izvođenje biomedicinskih istraživanja na ljudima.

DVANAESTI PRINCIP

Farmaceut ne učestvuje, niti podržava reklamne kampanje lekova i/ili medicinskih sredstava, koje nisu u skladu sa zakonskim propisima i služe širenju informacija koje dovode opštu javnost u zabludu

Dužnosti

12.1. Farmaceut je taj koji treba da obezbedi da širenje i sadržaji reklame za farmaceutski proizvod budu umereni, tako da ostavljaju utisak na javnost da lekovi nisu obična komercijalna roba i da farmaceut uz lek vešto daje potrebna uputstva i savete o terapiji, poboljšanju i očuvanju zdravlja.

12.2. Reklamna poruka mora da bude:

(a) u skladu sa zakonskim propisima;

(b) istinita sa tačnim i jasnim podacima;

(v) takvog sadržaja i vizuelnog predstavljanja da ne dovodi struku na loš glas niti izaziva asocijacije koje se u okolnostima konkretnog slučaja mogu smatrati nepristojnim;

(g) poštena u smislu da ne sme iskoristiti pacijentovo poverenje ili nedostatak njegovog znanja, praznoverje ili lakovernost;

(d) takvog sadržaja da ne sramoti stručnu ulogu drugog farmaceuta i/ili druge zdravstvene ustanove;

(đ) tako kreirana i vizuelno predstavljena da ne podstiče niti nagovara pacijenta (korisnika) na upotrebu farmaceutskog proizvoda, obećavaju pacijentu nagrade, poklone ili snižene cene.

TRINAESTI PRINCIP

Farmaceut u granicama svoje stručne osposobljenosti komunicira sa medijima u cilju pružanja objektivnih i verodostojnih informacija i snosi odgovornost za javne nastupe

Dužnosti

13.1. Društvo ima pravo da od farmaceuta očekuju da bude u stanju da obezbedi aktuelne, tačne i verodostojne informacije i komentare u vezi sa temama iz oblasti farmaceutske zdravstvene zaštite.

13.2. U svim oblicima javnih nastupa i delovanja u kojima učestvuje, farmaceut vodi računa o ličnom ugledu, ali štiti i ugled institucije u kojoj je zaposlen i integritet farmaceutske profesije u celini. Javnim nastupima, prema ovom kodeksu, smatraju se svi oblici plaćenih ili neplaćenih oglašavanja zdravstvenih ustanova, izdavanja pisanih, audio ili video materijala, intervjui, komentari u javnim medijima, kao i davanje stručnih mišljenja o lekovima i medicinskim sredstvima.

13.3. Kada nastupa u javnim medijima bilo koje vrste, farmaceut mora svoj nastup osmisliti tako da dominira edukativna orijentacija, te daje informacije utemeljene na valjanim i pouzdanim naučnim saznanjima. U javnim nastupima bilo koje vrste ne smeju se davati informacije i/ili komentari koji bi mogli na bilo koji način naneti štetu ili dovesti u zabludu primaoca informacija (nestručnu javnost), ili naneti štetu, povrediti ugled i prava ostalih zdravstvenih radnika i zdravstvenih institucija. Farmaceut ograničava komentare i odgovore samo na pitanja koja su u nadležnosti institucije u kojoj radi.

Ovaj etički kodeks se objavljuje u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Stupanjem na snagu ovog etičkog kodeksa farmaceuta Srbije prestaje da važi Etički kodeks farmaceuta broj 92 od 31. decembra 2001. godine.

Predsednik Skupštine
Farmaceutske komore Srbije,
Dubravka Martinov, s.r.